

Etniske minoriteter i Københavns Kommunes ældrepleje

Beboere med ikke-vestlig baggrund på københavnske plejehjem ønsker nærhed, varme og omsorg frem for særlige sprog- eller madhensyn

I Københavns Kommune ventes antallet af ældre borgere med etnisk minoritetsbaggrund at stige med ca. 28 % frem til år 2020. I år 2020 vil ca. 7.600 af kommunens omkring 62.000 ældre borgere på 65 år og derover have etnisk minoritetsbaggrund – heraf forventes ca. 66 % at have ikke-vestlig baggrund. Det er således gruppen af ældre med ikke-vestlig baggrund, som forventes at vokse, mens gruppen af ældre med vestlig baggrund forventes at blive mindre [note 1].

Gruppen af ældre med ikke-vestlig baggrund er i særlig fokus i Københavns Kommunes indsats for at udvikle ældreplejen, fordi disse ældre, sammenlignet med gruppen af ældre med vestlig baggrund, i højere grad har særlige forudsætninger og behov.

Stigningen i antallet af ældre med ikke-vestlig baggrund forventes i sig selv at føre til, at flere ældre med ikke-vestlig baggrund vil efterspørge kommunens pleje- og omsorgstilbud. Men efterspørgslen kan blive endnu større, hvis de etniske minoriteter i højere grad bliver lige så tilbøjelige til at bruge ældreplejens tilbud og ydelser, som etnisk danske ældre er. I dag modtager kommunens ældre med ikke-vestlig baggrund kerneydelserne "plejebolig" og "hjemmepleje" i mindre omfang end etnisk danske ældre. Ved udgangen af 2010 havde 68 ud af de i alt 3.409 beboere i plejebolig ikke-vestlig baggrund, hvilket svarer til 2 % af gruppen af ældre med ikke-vestlig baggrund i kommunen. Til sammenligning boede over 6 % af kommunens etnisk danske ældre i plejebolig [note 2].

Hvem er de ældre med ikke-vestlig baggrund?

Ældre københavnere med ikke-vestlig minoritetsbaggrund tilhører typisk en af tre overordnede grupper:

- Indvandrere, som kom til Danmark i 60'erne og 70'erne for at arbejde
- Flygtninge, som typisk er kommet til Danmark i en forholdsvis sen voksenalder og ofte har lidt en række personlige tab
- Ældre familiesammenførte pårørende, som er kommet til Danmark, efter de er fyldt 60 år for at tilbringe alderdommen tæt på børn og børnebørn

Ældre med ikke-vestlig baggrund udgør en gruppe med forskellige forudsætninger og behov. Der er stor variation i de ældres personlige livssituation, økonomiske forhold og sociale status.

Ligeledes er der forskel på de ældres sundhedstilstand, deres uddannelsesmæssige baggrund, deres tro og graden af religiøsitet, deres dansk kundskaber, og deres kendskab til danske forhold, herunder også kendskab til borgeres pligter og rettigheder i relation til kommunale serviceydelser.

Ældre borgere med ikke-vestlig minoritetsbaggrund har imidlertid også meget til fælles. En del af de ældre er fysisk nedslidte efter et liv med hårdt fysisk arbejde, ligesom der ses hyppig forekomst af visse kroniske sygdomme (blandt andet diabetes og muskel- og skeletsygdomme). Mange af de ældre har begrænsede dansk kundskaber, begrænset kendskab til dansk kultur og endelig også begrænset kendskab til den kommunale ældreplejes tilbud. Ved en rundspørge i 2008 svarede 20 % af de adspurgte 256 københavnere på 50

år og derover med ikke-vestlig baggrund, at de "slet ikke" eller "i ringe eller meget ringe grad" kendte til tilbuddet om plejebolig. Dette billede forventes ikke at have ændret sig nævneværdigt i den mellemliggende tid [note 3].

Aktuelle fokusområder i Københavns Kommune

Den forventede stigning i antallet af ældre med ikke-vestlig minoritetsbaggrund og det samtidigt begrænsede kendskab til ældreplejens tilbud og ydelser hos flere i målgruppen har betydet, at Københavns Kommune aktuelt har særlig fokus på to indsatsområder. For det første vil kommunen udvikle og forbedre informationen om ældreplejens tilbud og ydelser til borgere med begrænsede eller ingen dansk kundskaber. For det andet har kommunen sat fokus på, hvad der ifølge de ældre med ikke-vestlig minoritetsbaggrund i plejebolig har betydning for, at de oplever livskvalitet og en tryk hverdag.

Det har kommunen blandt andet gjort med afsæt i den politisk vedtagne Inklusionspolitik og Sundheds- og Omsorgsudvalgets *Strategi for indsatsen for borgere, der har etnisk minoritetsbaggrund*. Med strategien er der blandt andet vedtaget et mål om, at kommunens tilbud og ydelser skal 'mainstreames'. I praksis betyder *mainstreaming* af Københavns Kommunes servicetilbud i ældreplejen, at kommunens tilbud tilpasses det, der er økonomisk og praktisk muligt, med henblik på, at borgerne uanset etnisk baggrund kan bruge dem. Derfor er det væsentligt at vide, hvordan etniske minoriteter oplever livet i plejebolig for at vurdere, om og eventuelt i hvor høj grad, der er behov for at tilpasse de eksisterende tilbud.

Interview

Som led i den løbende udvikling og evaluering af kommunens indsatser gennemfører Københavns Kommune både større brugerundersøgelser og mindre mere kvalitative afdækninger blandt borgerne.

I 2010 igangsatte kommunen således en interviewundersøgelse blandt ældre med ikke-vestlig baggrund, som bor i plejebolig [note 4]. Interviewundersøgelsen havde til formål at undersøge, hvordan borgere med ikke-vestlig minoritetsbaggrund oplever tilværelsen i plejebolig, og hvad der har betydning for deres livskvalitet.

I undersøgelsen indgik ti personer med ikke-vestlig minoritetsbaggrund, som bor i plejebolig og deres pårørende. De ti blev udvalgt på baggrund af en vurdering af, om de havde lyst til og mulighed for at medvirke i undersøgelsen. De ti er blevet udspurgt på baggrund af en spørgeguide på 19 spørgsmål, som vedrører deres baggrund og oplevelse af tilværelsen i plejebolig. I ét tilfælde fungerede en medarbejder som støtte under interviewet, i tre tilfælde blev borgeren interviewet alene og i de øvrige tilfælde deltog pårørende, som i større eller mindre udstrækning fungerede som tolke.

Interviewundersøgelsens resultat er et vigtigt redskab i Københavns Kommunes udviklingsarbejde, fordi det bygger på udsagn fra ældre, som allerede bor i plejebolig. Svarene baserer sig derfor på de ældre og deres pårørendes konkrete erfaringer med tilværelsen i plejebolig, frem for på forventninger til og/eller fordomme om tilværelsen i plejebolig.

Undersøgelsen supplerer den viden, kommunen allerede har fra andre nationale og lokale undersøgelser om ældre med etnisk minoritetsbaggrund i ældreplejen.

Deltagerne i undersøgelsen pegede alle på tre forhold som de vigtigste for den ældres trivsel, nemlig nærhed til de pårørende, nærværende og god kontakt til personalet og sociale relationer.

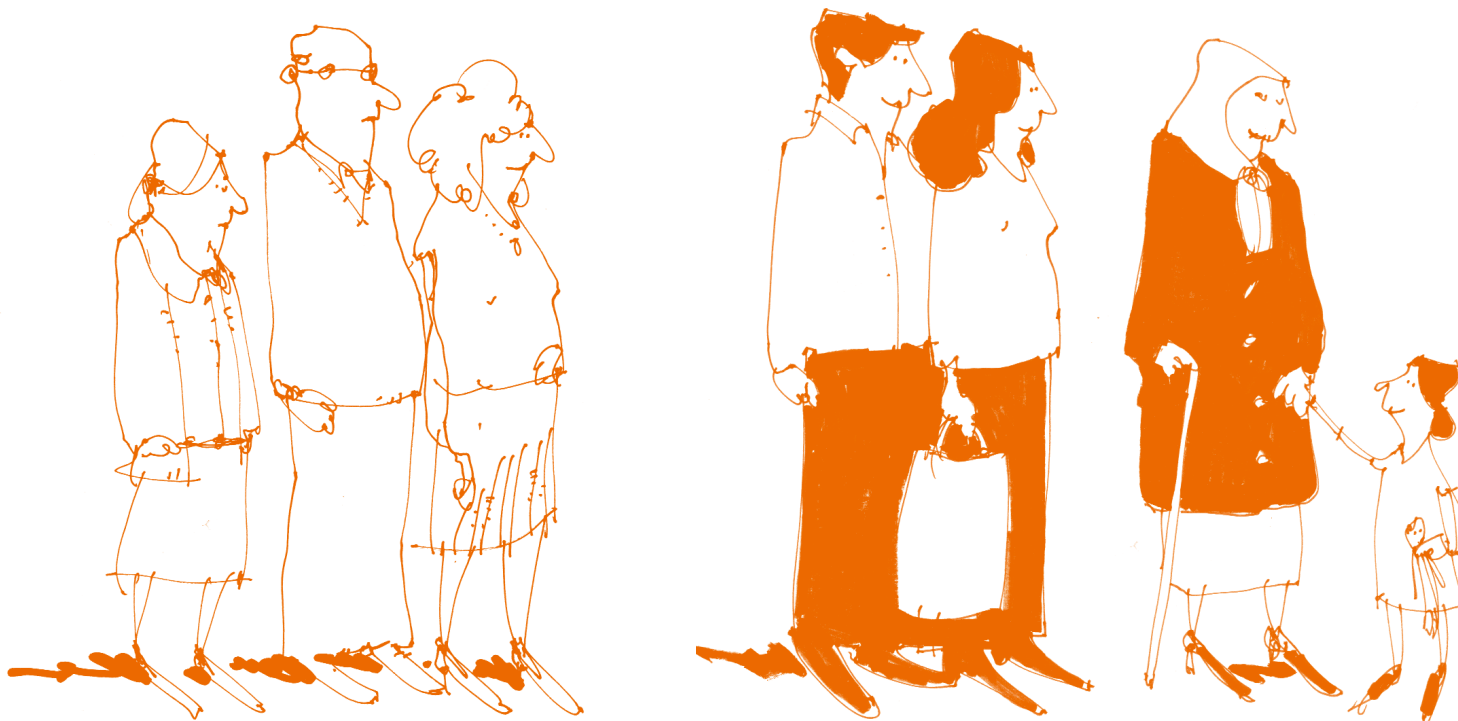
Nærhed til de pårørende

Samtlige interviewpersoner gav udtryk for, at geografisk nærhed og hyppig kontakt til familien havde størst betydning for deres livskvalitet. De pårørende/familien er den primære kilde til livskvalitet for plejehjemsbeboeren og udgør ofte en vigtig støtte og hjælp i dagligdagen, blandt andet i forhold til kommunikationen med personalet på plejehjemmet.

Københavns Kommune forventer at antallet af ældre borgere med etnisk minoritetsbaggrund vil stige betydeligt over de næste ti år. Det har betydning for, hvordan man skal tilrettelægge ældreplejen. En interviewundersøgelse med ældre med etnisk minoritetsbaggrund i plejebolig har givet kommunen vigtig viden til brug i udviklingsarbejdet på området. De interviewede er blandt andet blevet spurgt om, hvad der for dem har betydning for, at de oplever livskvalitet og en tryk hverdag på plejehjemmet. I artiklen gives en oversigt over undersøgelsens resultater med fokus på nærhed til de pårørende, nærhed til personalet, og sociale relationer og traditioner på plejehjemmet.

Lena Wivel er cand. scient. pol. og ansat som specialkonsulent i Ældre-staben, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Københavns Kommune Ya25@suf.kk.dk

Gruppen af ældre med ikke-vestlig baggrund forventes at vokse, mens gruppen af ældre med vestlig baggrund forventes at blive mindre

Nærhed til de pårørende er det vigtigste for ældre blandt etniske minoriteter

Alle de interviewede havde valgt plejebolig efter geografisk nærhed til de nærmeste pårørende. De interviewede og deres pårørende oplyste, at den geografiske nærhed til de nærmeste pårørendes bopæl ikke alene havde været den afgørende faktor i valget af plejebolig – men at de sandsynligvis ville have truffet samme valg af plejebolig, selv hvis de havde haft kendskab til et plejehjem et andet sted i byen med beboere, som talte samme modersmål som plejehjemsbeboeren.

Interviewundersøgelsen viste, at de pårørende, ud over at spille en væsentlig rolle for plejehjemsbeboernes sociale trivsel, også er vigtige, fordi de gør meget for at sikre en god dagligdag for beboeren – særligt i forhold til at skabe kulturel genkendelighed for deres ældre familiemedlem. Det gælder fx i form af fællesskab omkring sprog, mad og samvær med rod i beboerens oprindelsesland.

Nærværende og god kontakt til personalet

Samtlige interviewede lagde vægt på oplevelsen af nærvær og varme fra personalet, som skaber tryghed. At kunne forstå og blive forstået af personalet,

herunder at personalet tager sig tid til at kommunikere via fagter og tonefald, hvis borger og hjælper ikke taler samme sprog, blev også tillagt betydelig vægt. Både plejehjemsbeboere og deres pårørende gav udtryk for, at det vigtigste for dem ikke var, hvorvidt personalet kan tale med beboeren på modersmålet, men at personalet viser varme, omsorg og interesse. Særligt vigtigt, fortalte de pårørende, er ekstra opmærksomhed fra personalet i indflytningsfasen, hvor alt er nyt for beboeren.

Sociale relationer

Alle interviewede fortalte, at det at have mulighed for at være sammen med mennesker uden for familien, at have et socialt liv og deltage i aktiviteter på plejehjemmet sammen med andre beboere opleves som meningsfuldt. Både beboerne og deres pårørende gav desuden udtryk for en grundlæggende bekymring for ensomhed på plejehjemmet.

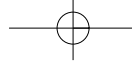
Det er en bekymring, som deles af mange etnisk danske plejehjemsbeboere og deres pårørende. Dette scenarium er imidlertid i endnu højere grad en reel mulighed for ældre med minoritetsbaggrund. Det gælder især for dem, som har begrænsede eller ingen dansk kund-

skaber og dertil måske også begrænset kendskab til typiske danske retter, gamle danske sange og film, som er nogle af de glæder, som mange ældre med etnisk dansk baggrund kan samles om på plejehjemmet.

Det er velkendt, at maden er et af de daglige lyspunkter for mange plejehjemsbeboere. Beboere med ikke-vestlig minoritetsbaggrund har i mange tilfælde beholdt madtraditionen fra deres oprindelsesland livet igennem. Det er på denne baggrund også værd at bemærke, at ingen af de interviewede gav udtryk for at savne konkrete madtilbud, der opfylder udvalgte kulturelle præferencer eller religiøse spiseregler. Københavns Kommune vurderer, at dette til dels skal ses i lyset af, at de pårørende til flere af de interviewede jævnligt medbringer hjemmelavet mad, som spises i fællesskab i forbindelse med besøg, dels at personalet generelt er opmærksom på den enkelte beboers ønsker og behov.

Hvad har vi lært?

Undersøgelsen viser, at det især er vigtigt at have fokus på de pårørendes betydning for plejehjemsbeboeres livskvalitet. Inddragelse og samarbejde mel-

Det at have mulighed for at være sammen med mennesker uden for familien, at have et socialt liv og deltage i aktiviteter på plejehjemmet sammen med andre beboere opleves som meningsfuldt

lem plejehjem og pårørende er vigtigt, og det at fastholde en nærværende kontakt mellem personale og borger, herunder også den non-verbale kommunikation, samt støtte til og muligheder for at indgå i sociale relationer med andre end familien.

Undersøgelsens resultater indgår i det videre arbejde med udviklingen af ældreplejen i Københavns Kommune.

Sundheds- og Omsorgsudvalget i Københavns Kommune vedtog i juni 2011 *Aktiv og tryk hele livet*, et reformprogram for ældreplejen i København. Programmet sætter blandt andet fokus på bekæmpelse af ensomhed samt øget samarbejde med frivillige og pårørende i ældreplejen. Programmet forskellige indsatser kan dermed yde væsentlige bidrag til at styrke trivsel hos borgere med etnisk minoritetsbaggrund i ældreplejen.

Note 1

Tal fra ultimo 2010, leveret af Dokumentationsstaben, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Københavns Kommune.

Note 2

Do.

Note 3

Catinét (december 2008): *Behov for ældrepleje i*

Københavns Kommune blandt personer med indvandrerbaggrund 2008, 2018 og 2023. Folkesundhed København, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Københavns Kommune.

Note 4

Interviewundersøgelsens resultater er sammenfattet i notatet *Ældre med ikke-vestlig minoritetsbaggrund i plejebolig* – en interviewundersøgelse fra august 2011. Ældrestaben, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Københavns Kommune.

Referencer

Adelskov, Conny (2007). *Litteratur- og erfaringsstudie – ældreplejen og ældre med etnisk minoritetsbaggrund*. Plads til forskellighed. Projekt Etnisk mangfoldighed i Ældreplejen. Folkesundhed København, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Københavns Kommune.

Egeblad, Charlotte: (2005). *Ældre etniske borgeres syn på alderdommen og den danske ældreomsorgs muligheder*. Styrelsen for Social Service. Socialministeriet.

Hansen, Eigil Boll (2009). *Ældre danskernes og indvandreres brug af pleje- og omsorgsydelser*. Anvendt Kommunal Forskning, AKF. (Working paper).

